

**Sofinancira
Evropska unija**

Operacija

»Obnova kulturne dediščine za interpretacijo Nature 2000 – Vila Rafut (EŠD 7917)«

Aktivnost

Ureditev Interpretacijskega centra za izboljšanje varstva biotske raznovrstnosti na območjih Natura 2000 Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd

Izdelava načrta interpretacije

vsebin Natura 2000 vključenih v
Interpretacijski center Vila Rafut v Novi Gorici

PROJEKTNA NALOGA

Pripravljaivec projektne naloge:

Mestna občina Nova Gorica

Nataša Kolenc, Strokovna sodelavka za razvojne projekte

Številka zadeve MONG:

303-1/2024

Vila Rafut (EŠD 7917) – Obnova kulturne dediščine za interpretacijo Nature 2000

Datum: **Maj 2024**

Potrdilo ustreznosti projektne naloge:

Ministrstvo za naravne vire in prostor

Datum:

Vila Rafut, april 2024. Foto: Ana Rojc.

Splošno o operaciji »Obnova kulturne dediščine za interpretacijo Natura 2000 v Vili Rafut (EŠD 7917)«

Vsebina operacije »Obnova kulturne dediščine za interpretacijo Natura 2000 v Vili Rafut (EŠD 7917)« je obnova in revitalizacija stavbe kulturne dediščine Vila Rafut, locirane v Rafutskem parku v Novi Gorici, z namenom ureditve prostorov za interpretacijo tematik vezanih na območja Natura 2000 Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd.

Naložba sledi Programu evropske kohezijske politike v obdobju 2023-2027 v Sloveniji in Cilju politike 2, ter Prednostni nalogi 3 »Zelena preobrazba za podnebno nevtralnost«, v okviru katere bo izpolnjen specifični cilj »Izboljšanje varstva in ohranjanja narave ter biotske raznovrstnosti in zelene infrastrukture, tudi v mestnem okolju, in zmanjšanje vseh oblik onesnaževanja« (SC RS02.7). Ukrepi za izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti v omrežju Natura 2000 in na drugih prednostnih območjih varstva narave so namenjeni prioritarnim Natura 2000 območjem za izboljšanje stanja vrst in habitatnih tipov. Prioritetna območja, vrste in habitatni tipi ter okvirni ukrepi so opredeljeni v Programu upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2023-2028 s prilogami, ki je bil sprejet s strani Vlade Republike Slovenije dne 4. 10. 2023.

Pri izvedbi interpretacije pomena biotske raznovrstnosti v vili Rafut bo vzpostavljena sinergija med področji varstva narave, kulturne dediščine, ter zelenim turizmom Slovenije.

Vila Rafut je uvrščena na seznam prednostnih objektov kulturne dediščine in ovrednotena kot prednostni projekt za financiranje iz sredstev Programu evropske kohezijske politike v obdobju 2023-2027, za doseganje zgoraj že omenjenega specifičnega cilja »Izboljšanje varstva in ohranjanja narave ter biotske raznovrstnosti in zelene infrastrukture, tudi v mestnem okolju, in zmanjšanje vseh oblik onesnaževanja«.

Namen projektne naloge

Projektna naloga je namenjena usmerjanju zasnove novih vsebin vile Rafut, ki morajo prispevati k doseganju zgoraj omenjenega specifičnega cilja Programa ter hkrati prispevati k izboljšanju varstva in ohranjanja narave ter biotske raznovrstnosti in zelene infrastrukture na obravnavanih Natura 2000 območjih vključenih v enoto Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd.

Nove vsebine in oblikovanje prostorov zanje morajo zagotoviti obnovo in ožvitev kulturnega spomenika skladno s kulturnovarstvenimi smernicami. Prostori morajo biti obnovljeni in opremljeni tako, da bodo ohranjeni in primerno prezentirani vsi ključni elementi vile Rafut kot dediščinske stavbe, pomembne kot del kulturne dediščine Nove Gorice, Slovenije in tudi goriškega območja čez mejo.

Poleg vile Rafut zaokroženo celoto (kompleks) kulturnega spomenika Rafutski park z vilo sestavljajo še parkovne površine obnovljene v letu 2023, servisno območje s predvidenim novim dovozom, parkirnimi in upravljavskimi površinami, historični vhodni objekt na vstopu v park v neo-islamskem slogu ter stavba nekdanjih garaž. Vse omenjene stavbe in površine morajo po obnovi funkcionirati kot dobro organizirana celota, znotraj katere vsak del lahko funkcionira samostojno, a hkrati na način, da s svojim konceptom podpira delovanje ostalih delov kompleksa.

Obseg in vsebina načrta interpretacije

Načrt interpretacije mora vključevati naslednje sklope:

- 1 Priprava izvedbenega scenarija predstavitve vseh vsebin vključenih v interpretacijski center Vila Rafut (KAJ JE ZGODBA VILE RAFUT);
- 2 Zasnova načina predstavljanja in interpretiranja vseh vključenih vsebin, po prostorih (KAKO, S KAKŠNIMI SREDSTVI IN PRIPOMOČKI BO ZGODBA POSREDOVANA OBISKOVALCEM – napisana besedila, fotografije, ilustracije, makete, modeli, razstavni eksponati, video predstavitve, animirane predstavitve in drugo, na analognih in digitalnih nosilcih).
- 3 Določitev vsega gradiva potrebnega za interpretiranje zgodbe Vile Rafut obiskovalcem (KAJ NATANČNO NAJ BO VKLJUČENO V PREDSTAVITEV):
 - Priprava vseh besedil vključenih v predstavitve v vili Rafut (za analogne in digitalne nosilce);
 - Izbor predlaganega že obstoječega slikovnega gradiva za vključitev v predstavitve (obstoječe fotografije, video vsebine, ilustracije ali drugo – za odkup);
 - Predlog novo izdelanega slikovnega gradiva za vključitev v predstavitve (fotografije, video vsebine, ilustracije ali drugo);
 - Izbor predlaganih že obstoječih razstavnih eksponatov, rekvizitov in drugih predmetov za vključitev v predstavitve – za nakup oziroma odkup);
 - Predlog izdelave novih razstavnih eksponatov, rekvizitov in drugih predmetov za vključitev v predstavitve.
- 4 Shematski prikaz umestitve tematskih sklopov po prostorih vile Rafut – s prikazom umestitve interpretacijske in ostale opreme po prostorih (KJE NATANČNO IN V KAKŠNI OBLIKI NAJ BODO PRIKAZANE POSAMEZNE VSEBINE);
- 5 Izhodišča za grafično in siceršnje oblikovanje razstavnih in drugih elementov Interpretacijskega centra Vila Rafut– kot eno od sredstev interpretacije (KAKO NAJ IZGLEDAJO KLJUČNI INTERPRETACIJSKI ELEMENTI ZNOTRAJ VILE RAFUT).
- 6 Predlogi zasnove programov spoznavanja in raziskovanja Interpretacijskega centra (vodeni interpretirani ogled vile, vodeni interpretirani ogled vile in parka Rafut, samostojni interpretirani ogled vile s pripomočki, samostojni interpretirani ogled vile in parka Rafut s pripomočki, samostojno raziskovanje vile za manjše otroke in podobno), predlog za oblikovanje digitalnih predstavitev in kanalov in predlog za oblikovanje predstavitev tiskovin za vilo Rafut – brez finalne izvedbe.

Končna vsebina in oblika interpretiranih vsebin bo morala biti v vseh fazah usklajevana z ostalimi izvajalci, vključenimi v realizacijo interpretacijskega centra (potrebno sodelovanje med različnimi izvajalci, npr. avtorji scenarija, besedil, slikovnega gradiva, grafičnega oblikovanja, oblikovanja opreme in interierjev, arhitekturnih in vseh drugih načrtov), s predstavniki vključenih inštitucij, izvajalci del, predstavniki naročnice Mestne občine Nova Gorica in z morebitnimi drugimi deležniki).

Besedila vključena v Interpretacijski center Vila Rafut bodo predstavljena v slovenskem jeziku, z vzporedno (podrejeno) predstavitvijo v angleškem jeziku – upoštevati pri zasnovi in umeščanju besedil. V izogib prenasičenosti z besedili na vidnih nosilcih (panoji in podobno) bodo drugi jeziki, npr. italijanščina in nemščina, predvidoma vključeni na ločenih premičnih panojih, ki bodo obiskovalcem na voljo na lokaciji. V digitalnih različicah bo več jezikov vključenih vzporedno. Ker količine prevodov v tej fazi ni mogoče opredeliti, prevodi niso predmet načrta interpretacije in bodo naročeni posebej.

Količine slikovnega in vsega ostalega gradiva, ki bo dejansko vključeno v končno obliko Interpretacijskega centra Vila Rafut v tej fazi prav tako ni mogoče opredeliti. Odkup oziroma naročilo izdelave dejansko uporabljenih fotografij, ilustracij, video predstavitev, animacij, iger, rekvizitov in drugih sestavin predstavitve prav tako ni predmet Načrta interpretacije. Tovrstni elementi bodo naročeni posebej, ko jih bo na podlagi Načrta interpretacije mogoče dovolj natančno vsebinsko in količinsko opredeliti.

Načrti za izvedbo interpretacijske in ostale opreme Interpretacijskega centra Vila Rafut, vključno z njihovim končnim grafičnim oblikovanjem, bodo naročeni in izdelani po izdelavi Načrta interpretacije. Načrti za izvedbo opreme bodo morali biti usklajeni s konservatorskim načrtom za obnovo vile Rafut kot sestavnega dela območja kulturnega spomenika Rafutski park z vilo. Zasnova interpretacije in oblikovanje vseh delov opreme mora biti zasnovano tako, da poleg prezentiranja naravovarstvenih in sorodnih vsebin Interpretacijskega centra upošteva in prezentira tudi kulturne oziroma arhitekturne kvalitete neo-orientalske vile arhitekta Antona Laščaka / Antonia Lasciaca.

Načrti za izvedbo interpretacijske in ostale opreme bodo morali biti v vseh fazah usklajevani z načrti arhitekture za obnovo same stavbe (konservatorsko-restavratorski posegi in gradbeno-obrtniški posegi), načrti gradbenih konstrukcij, strojnih inštalacij, elektro inštalacij in drugih načrtov – in obratno.

Vsebina Načrta interpretacije vsebin Natura 2000 vključenih v Interpretacijski center Vila Rafut v Novi Gorici mora biti dodelana do te mere, da je mogoče podatke iz Načrta interpretacije uporabiti kot podlage za količinsko in vsebinsko opredeljevanje potrebnih storitev v nadaljevanju, kot je naročanje izdelave vsega slikovnega in drugega materiala že opisanega zgoraj, naročanje končne celostne podobe in grafičnega oblikovanja za potrebe Interpretacijskega centra, naročanje projektiranja in izdelave interpretacijske opreme centra in vseh drugih sestavin potrebnih za izvajanje interpretacije.

Temeljne vsebine interpretacijskega centra Vila Rafut in usmeritve za izdelavo načrta interpretacije

Osrednja vsebina novega interpretacijskega centra v vili Rafut mora biti vezana na prezentacijo in promocijo vsebine prednostnega projekta Natura 2000 Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd, opredeljenega v Programu upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2023-2028 in podrobneje v Prilogi C - Predlogi prednostnih projektov s seznamom območij, habitatnih tipov, vrst in prednostnih objektov kulturne dediščine kot sestavnim delom Programa upravljanja. Celotna vsebina je dostopna na <https://natura2000.gov.si/natura-2000/natura-2000-v-sloveniji/program-upravljanja/>.

Program upravljanja v okviru prednostnega projekta Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd izpostavlja 14 varovanih živalskih vrst, 4 habitatne tipe ter 7 Natura 2000 območij.

Vključena območja Natura 2000 so naslednja:

1. Dolina Vipave (SI3000226),
2. Trnovski gozd – Nanos (SI3000255),
3. Trnovski gozd (SI5000025),
4. Goriška Brda (SI3000290),
5. Kožbana (SI3000125),
6. Vrhoveljska planina (SI3000379) ter
7. Vipavski rob (SI5000021).

V okviru navedenih območij Natura 2000 varujemo tudi naslednje Natura 2000 kvalifikacijske habitatne tipe:

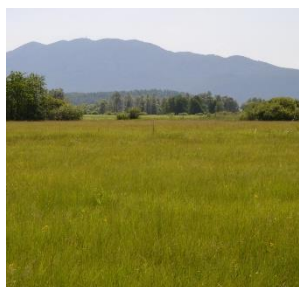
1. Travniki s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (Molinion caeruleae)
2. Vzhodna submediteranska suha travišča (Scorzoneretalia villosae)
3. Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion)
4. Javorovi gozdovi (Tilio-Acerion) v grapah in na pobočnih gruščih

Interaktivni prikaz območij Natura 2000 v Sloveniji v digitalnem Naravovarstvenem atlasu dostopnem na <https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=N2K@ZRSVNJ>

Podrobneje, vključno z živalskimi in rastlinskimi vrstami, je enota opredeljena v priloženi tabeli, povzeti po Prilogi C - Predlogi prednostnih projektov s seznamom območij, habitatnih tipov, vrst in prednostnih objektov kulturne dediščine:

Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd
14 vrst in 4 HT; 7 območij: Dolina Vipave (SI3000226), Trnovski gozd - Nanos (SI3000255), Trnovski gozd (SI5000025), Goriška Brda (SI3000290), Kožbana (SI3000125), Vrhoveljska planina (SI3000379), Vipavski rob (SI5000021)
grmišča in travišča
Travniki s prevladujočo stožko (<i>Molinia</i> spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (<i>Molinion caeruleae</i>) (HT_6410)
Vzhodna submediteranska suha travišča (<i>Scorzoneretalia villosae</i>) (HT_62A0)
gozdni habitatni tipi
Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (<i>Erythronio-Carpinion</i>) (HT_91L0)
Javorovi gozdovi (<i>Tilio-Acerion</i>) v grapah in na pobočnih gruščih (HT_9180)
dvoživke
hribski urh (<i>Bombina variegata</i>) (SP_1193)
laška žaba (<i>Rana latastei</i>) (SP_1215)
veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>) (SP_1167)
metulji
strašničin mravljiščar (<i>Maculinea teleius</i>) (SP_1059)
barjanski okarček (<i>Coenonympha oedippus</i>) (SP_1071)
plazilci
močvirska sklednica (<i>Emys orbicularis</i>) (SP_1220)
rastline
Loeselova grezovka (<i>Liparis loeselii</i>) (SP_1903)
ribe
primorska podust (<i>Chondrostoma genei</i>) (SP_1115)
mehkužci
ozki vrtenec (<i>Vertigo angustior</i>) (SP_1014)
raki
navadni koščak (<i>Austropotamobius torrentium</i>) (SP_1093)
primorski koščak (<i>Austropotamobius pallipes</i>) (SP_1092)
sesalci
vidra (<i>Lutra lutra</i>) (SP_1355)
ptice
gozdni jereb (<i>Bonasa bonasia</i>) (A104)
triprsti detel (<i>Picoides tridactylus</i>) (A241)
Prednostni objekti kulturne dediščine
Vila Rafut (občinski)*

Temeljne vsebine interpretacijskega centra Vila Rafut morajo biti komunicirane tudi preko uradnega naziva oziroma poimenovanja centra. Predlagani dolgi uradni naziv centra je:

VILA RAFUT
Interpretacijski center za izboljšanje varstva biotske raznovrstnosti na območjih
Natura 2000 Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd

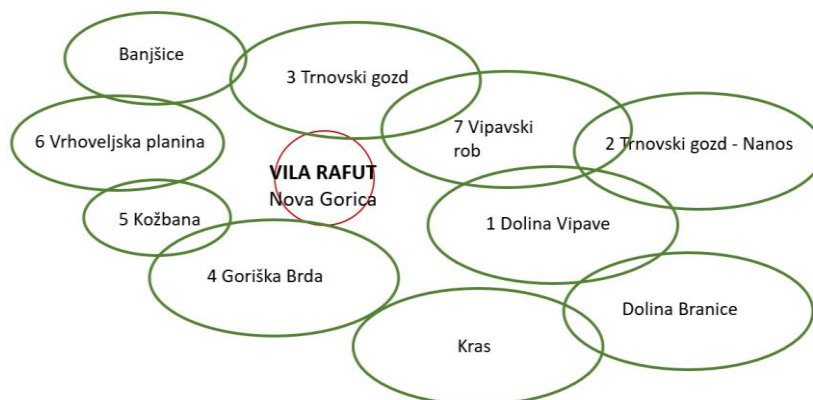
Predlagani krajši uradni naziv centra je:

VILA RAFUT
Interpretacijski center Natura 2000
Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd

oziroma

VILA RAFUT
Interpretacijski center Natura 2000

V smislu izboljšanja razumevanja vsebine interpretacijskega centra so lahko, skladno z načrtom interpretacije, predlagana tudi drugačna poimenovanja.

V prednostnem projektu Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd navedenih sedem Natura 2000 območij Dolina Vipave, Trnovski gozd – Nanos, Trnovski gozd, Goriška Brda, Kožbana, Vrhoveljska planota in Vipavski rob obkroža mesto Nova Gorica oziroma predstavljajo njeno naravno zaledje. Navedenih sedem območij dopolnjujejo še Natura 2000 območja Banjšice, Kras in Dolina Branice.

Prisotnost ohranjenih raznolikih naravnih okolij predstavlja prednost Nove Gorice in njenega širšega prostora in je v korist njenim prebivalcem. Prisotnost naravnih okolij, ob njihovem pravilnem upravljanju, predstavlja tudi razvojni potencial območja na različnih področjih.

Sporočilo, ki ga želi Mestna občina Nova Gorica, med drugim, posredovati javnosti z novo urejenim interpretacijskim centrom Natura 2000 je, da je Nova Gorica mesto obkroženo z naravo ter da naravo ohranja in promovira tudi znotraj urbanega območja.

V tem smislu je mogoče naslov novega interpretacijskega centra Vila Rafut opredeliti tudi kot:

Interpretacijski center Natura 2000 Vila Rafut,
Nova Gorica

»Narava v mestu, mesto v naravi«

Način podajanja vsebin

Tematike vezane na obravnavane vrste, habitatne tipe in območja morajo biti obiskovalcem interpretacijskega centra Vila Rafut predstavljene in interpretirane na način, ki bo prispeval k zastavljenemu specifičnemu cilju Programu evropske kohezijske politike v obdobju 2023-2027 »Izboljšanje varstva in ohranjanja narave ter biotske raznovrstnosti in zelene infrastrukture, tudi v mestnem okolju, in zmanjšanje vseh oblik onesnaževanja«.

Ureditev interpretacijskega centra, kot eden od ukrepov za izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti v omrežju Natura 2000 in na drugih prednostnih območjih varstva narave, mora stremeti k vplivanju na obiskovalce in druge vpletene na način, da bodo ti s svojimi odločitvami in ravnanji prispevali k izboljšanju stanja vrst in habitatnih tipov na obravnavanih območjih Natura 2000. Obravnavane tematike morajo biti predstavljene in interpretirane na obiskovalcem centra privlačen in zanimiv način, ki bo v njih spodbudil pozornejše opazovanje dogajanj v naravi, razumevanje o pomenu njenega varovanja ter o pomenu in možnostih posameznika in družbe za izboljšanje stanja v naravi.

Izhodiščni predlog konkretnih tematskih sklopov za obravnavo predpisanih vsebin

Tematike vezane na obravnavane vrste, habitatne tipe in območja vključena v prednostni projekt Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd naj bi bile predstavljene v obliki tematskih sklopov, kot na primer:

SKLOP A	Mokrotni travniki
SKLOP B	Nižinski poplavni gozdovi
SKLOP C	Vodna telesa
SKLOP D	Suhi travniki (na višjih območjih)
SKLOP E	Skalne stene (Lijak)
SKLOP F	Podzemlje (jame)
SKLOP G	Črna noč (svetlobno onesnaževanje in na temo vezani organizmi, kot npr. netopirji, rogač, laška žaba)
SKLOP H	Pajesen, bambus na Rafutu in druge invazivne vrste (uničevalen vpliv invazivnih rastlin in živali na habitate)
SKLOP I	Neurja – klimatske spremembe (pomen varovanja narave ter uporabe sonaravnih rešitev za blaženje težav zaradi klimatskih sprememb)

Ta izhodiščni predlog tematskih sklopov je bil pripravljen s strani Zavoda RS za varstvo narave, OE Nova Gorica (avtorica Jana Laganis).

Obvezne tematike so lahko predstavljene tudi na drug, ciljnim skupinam uporabnikov in konkretnim prostorom prilagojen način.

Vsebine interpretacijskega centra Vila Rafut naj bi ozavestile obiskovalce (lokalne in od drugod) o pomenu razmeroma obsežnih zavarovanih naravnih območjih v širši okolici Nove Gorice, ki, ustrezno upravljane, lahko predstavljajo razvojno prednost tega območja.

Vsebine interpretacijskega centra naj bi vključevale tudi izbrane specifične zavarovanega območja Rafutskega parka kot del zgodbe za interpretacijo Natura 2000 območij Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd. Sestavni del zgodbe in eden od interpretacijskih prijemov naj bi bila tudi ustrezna predstavitev zgodbe vile Rafut, ki z neo-orientalsko arhitekturo z začetka 20. stoletja predstavlja primerek »tujerodnega« stavbarstva, prinesenega od drugod, ki pa ni imelo »invazivnega« vpliva na okolje.

Interpretacijski pristopi

Spoznavanje obravnavanih tem vezanih na območja Natura 2000 vključena v prednostni projekt Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd naj bi bilo omogočeno z uporabo sodobnih pristopov k interpretaciji, z vključevanjem različnih sredstev.

V primeru vile Rafut naj bi to bila:

- osrednja stalna razstava oziroma stalna predstavitev,
- občasne razstave oziroma predstavitve,
- različni predstavitveni in drugi tematski dogodki,
- video projekcije in druge predstave,
- posebni didaktični in predstavitveni pripomočki,
- delavnice in
- druge vsebine, ki bodo prostor dobile znotraj vile Rafut.

Načrt interpretacije mora vključevati predloge za konkretnije tovrstne vsebine, kar bo ena od podlag za načrte za izvedbo obnovitvenih del in opreme vseh prostorov vile.

Predlog programa interpretacijskega centra Vila Rafut po prostorskih sklopih

Vila Rafut bo po obnovi delovala kot sodoben, za obiskovalce privlačen center interpretacije narave (naravovarstvenih in naravoslovnih vsebin), zasnovan kot nova turistično-izobraževalna atrakcija Nove Gorice, umeščena v odlično obnovljeno in prezentirano vilo Rafut s statusom kulturnega spomenika.

Program vile bo podpiral delovanje parka Rafut in v njem stoječih drugih stavb, kot tudi obratno – njihovi programi in ureditve bodo zasnovani tako, da bodo nadgrajevali in podpirali programe v vili Rafut.

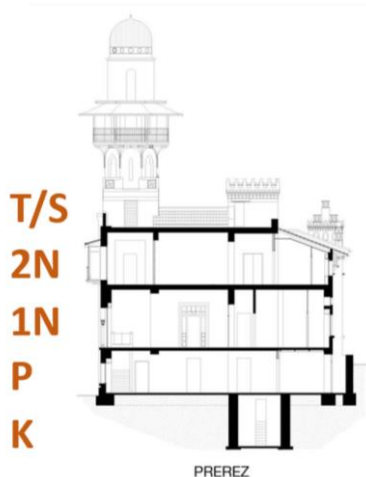
Dokončen program novega interpretacijskega centra Vila Rafut bo določen po pridobitvi načrta interpretacije ter po natančnejši preverbi možnosti umestitve konkretnih vsebin v dejansko razpoložljive prostore v vili Rafut. Predlog programa v nadaljevanju naj služi kot izhodišče in pripomoček za oceno obsega dela za izdelavo načrta interpretacije.

Nov interpretacijski center mora biti zasnovan tako, da so znotraj njegovega delovanja vključeni vsi prostori vile Rafut ter skupaj tvorijo celovito delujoče središče za interpretacijo in promocijo varovanja biotske raznovrstnosti na območjih Natura 2000 Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd. Center bo poleg razstavnih prostorov vključeval tudi druge prostore potrebne za podporo obiskovalcem, izvajanje programov ter za upravljanje centra.

Vsi interpretacijski posegi in elementi morajo biti izbrani oziroma oblikovani tako, da podpirajo in ne negirajo zgodbe ter kulturnovarstvenih sestavin vile Rafut s statusom kulturnega spomenika. Novi posegi in elementi morajo dopolnjevati in poudarjati kulturnovarstvene vrednote stavbe.

Razpoložljivi prostori v vili Rafut obsegajo:

- K kletne prostore v skupni površini okoli 55 m²
- P prostore v pritličju v skupni površini okoli 225 m²
- 1N prostore v 1. nadstropju v skupni površini okoli 225 m²
- 2N prostore v 2. nadstropju skupni površini okoli 225 m²
- T/S teraso na strehi stavbe z dostopom v notranjost stolpiča (terasa 51 m², stolpič 8 m²)

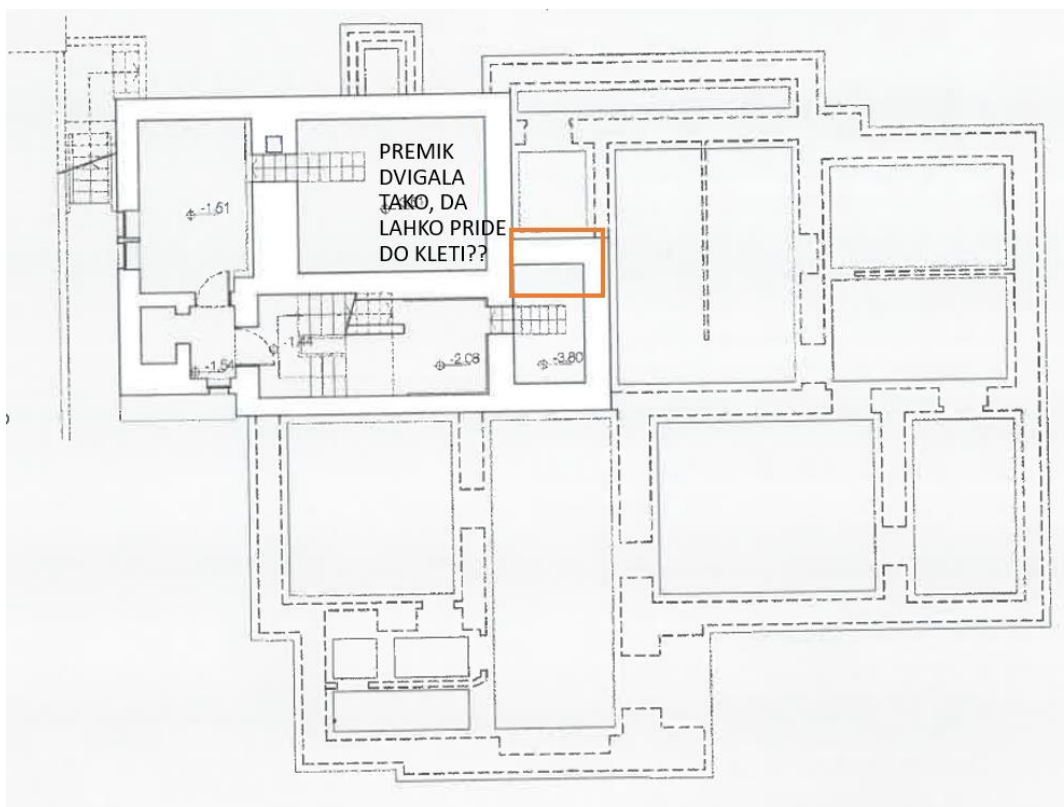

Pregled kapacitet po etažah:

K_Kletna etaža

Prostori v kleti bodo v celoti namenjeni servisnim dejavnostim oziroma podpornim funkcijam (kurilnica, depo in podobno).

Natančnejša raba bo določena skozi načrte arhitekture, strojnih in elektro inštalacij. V kleti sta locirana dva zbiralnika vode, katerih bodočo rabo je smiselno dodatno preučiti.

Obstoječe stanje kletnih prostorov vile Rafut:

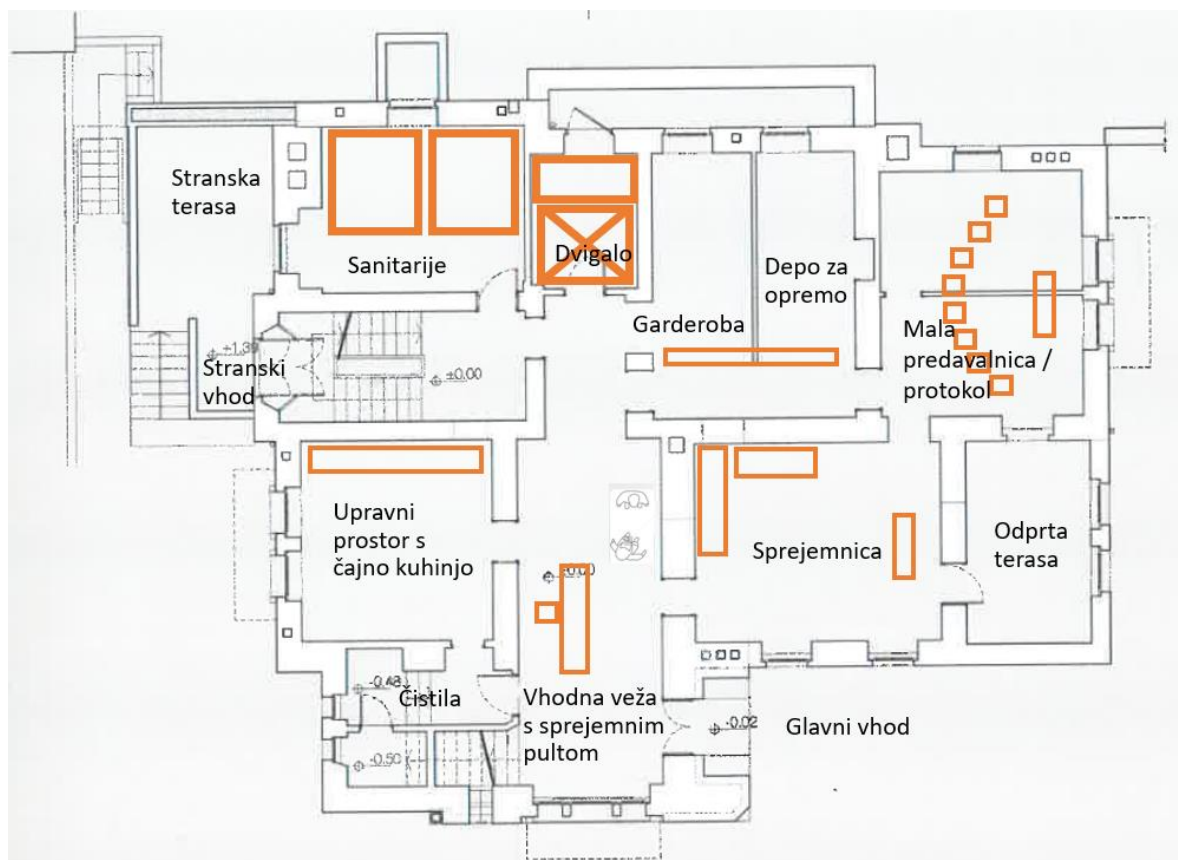
P_Pritličje

Prostori v pritličju, ki se povezujejo z zunanjimi površinami ob vili, bodo primarno namenjeni sprejemnim in podpornim funkcijam za obiskovalce interpretacijskega centra.

V pritličje bodo predvidoma umeščeni:

- vhodna veža s sprejemnim pultom
- obstoječe glavno stopnišče za dostop v 1. nadstropje
- sprejemni prostor za obiskovalce
- južna terasa (z odstranitvijo povojne dozidave in rekonstrukcijo nekdanje terase)
- mala predavalnica
- garderoba
- depo za opremo
- dvigalo za gibalno ovirane
- sanitarije za obiskovalce
- stransko (severno) stopnišče
- stranski (severni) vhod s teraso
- upravni prostor s čajno kuhinjo
- mali servisni prostor za vzdrževanju objekta (čistila...)

Poskus umestitve novih funkcij v pritličje vile Rafut:

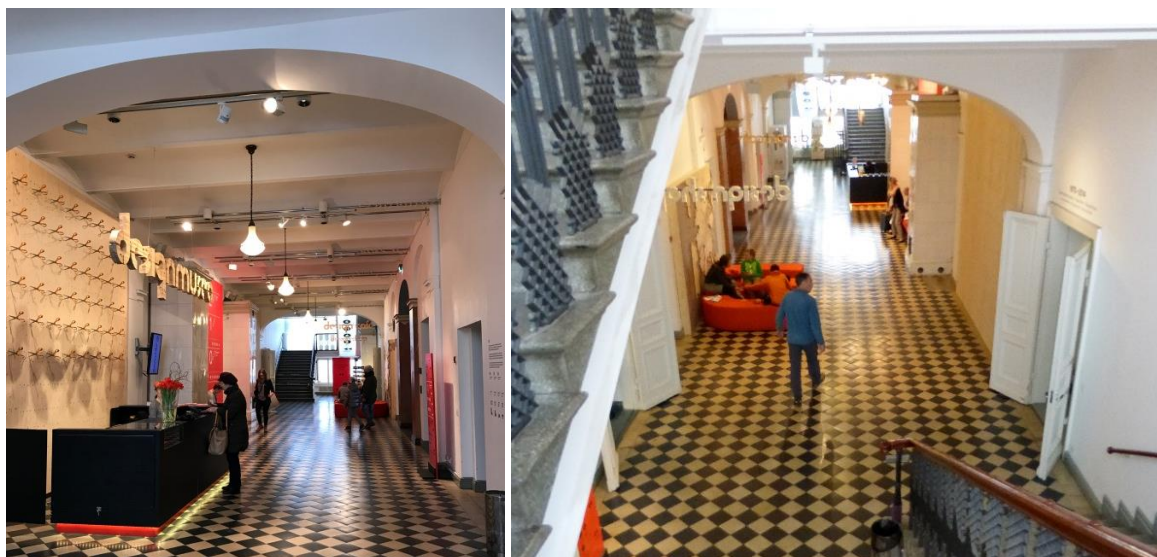

Obstoječe stanje prostorov v pritličju vile Rafut:

Vir: Projekt 390-21 Vila Rafut, Biro Sadar Vuga.

Primer ureditve vhodne veže v sorodni dediščinski stavbi, z ohranjanjem in vključevanjem izvornih arhitekturnih elementov dediščinske stavbe v novo ureditev:

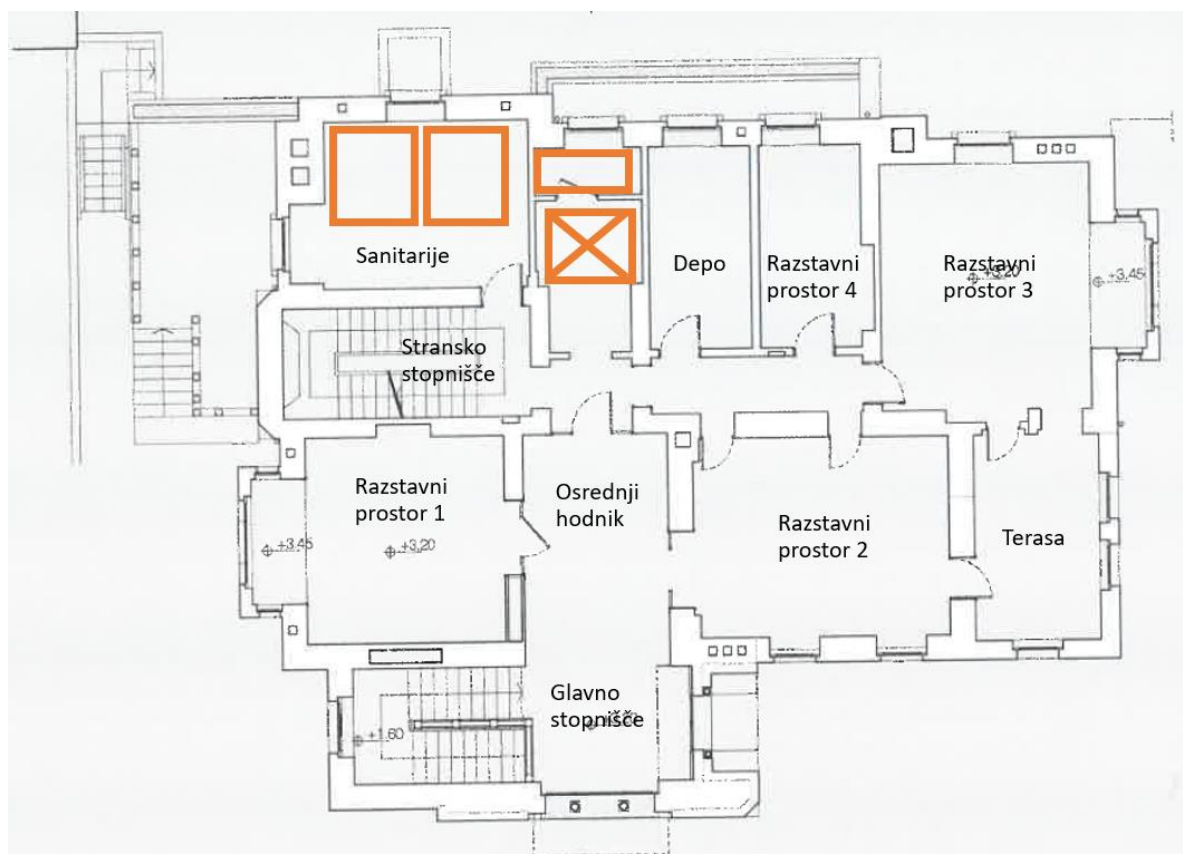
1N_Prvo nadstropje

V 1. nadstropje naj bi bili umeščeni osrednji razstavni oziroma predstavitveni prostori, s predstavitvijo tematik vezanih na prednostni projekt Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd, opredeljen v Načrtu upravljanja območij Natura 2000 2023-2028.

V 1. nadstropje bodo predvidoma umeščeni:

- glavno stopnišče z osrednjim hodnikom (delno lahko razstavni prostor)
- razstavni oziroma prezentacijski prostor 1
- razstavni oziroma prezentacijski prostor 2
- južna terasa (odstranitev dozidave in rekonstrukcija nekdanje terase)
- razstavni oziroma prezentacijski prostor 3
- razstavni oziroma prezentacijski prostor 4
- depojski prostor
- dvigalo za gibalno ovirane
- sanitarije za obiskovalce
- stansko (severno) stopnišče

Poskus umestitve novih funkcij v 1. nadstropje vile Rafut:

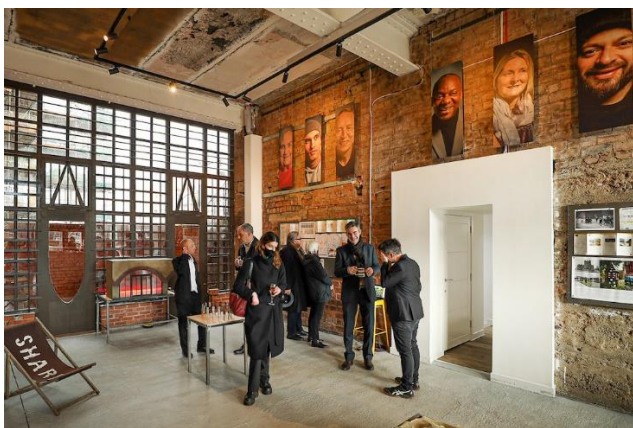
Obstoječe stanje prostorov v 1. nadstropju vile Rafut:

Vir: Projekt 390-21 Vila Rafut, Biro Sadar Vuga.

Primeri umeščanja razstavno-interpretacijskih elementov v dediščinske stavbe:

2N_Drugo nadstropje

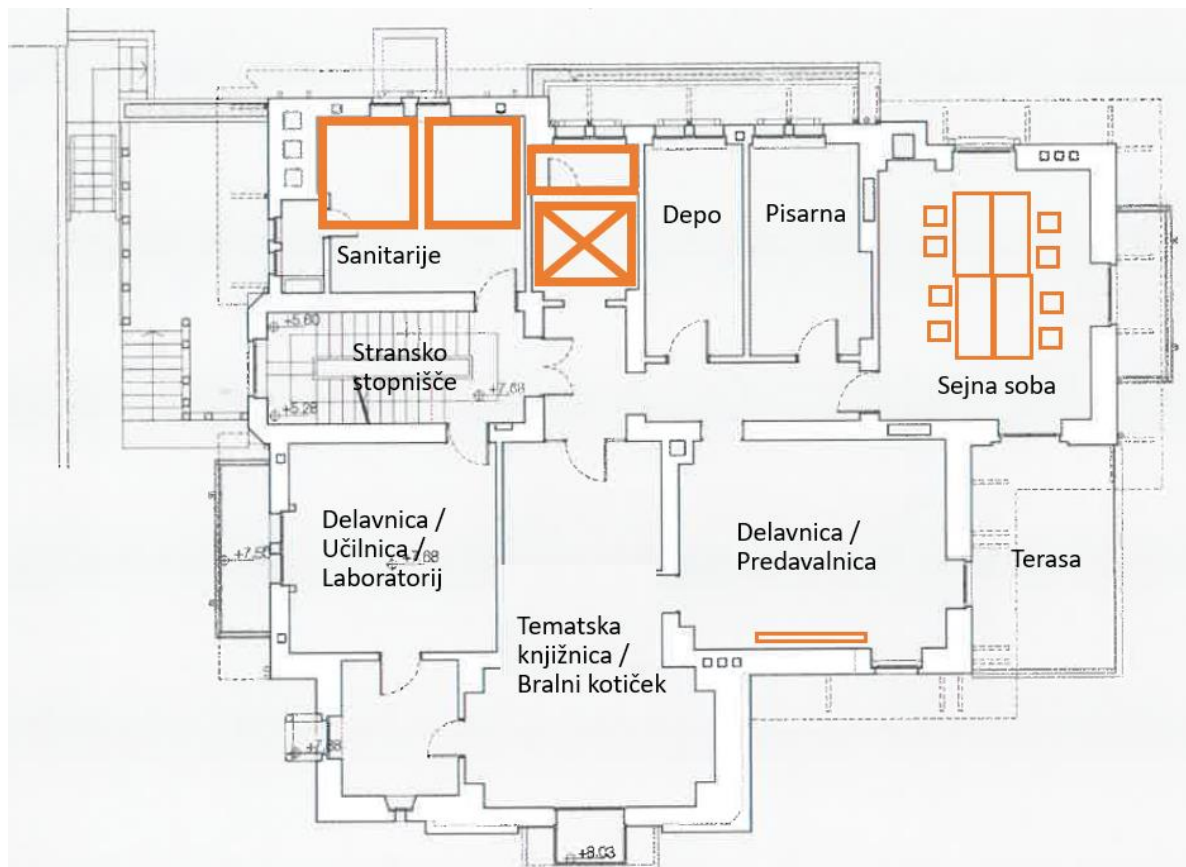
Prostori v 2. nadstropju bodo predvidoma namenjeni programom za obiskovalce oziroma uporabnike interpretacijskega centra, ki bodo dopolnjevali vsebine razstavnih prostorov. Predvidena je umestitev prostorov za naravoslovne delavnice, predavanja, predstavitve, tematsko knjižnico in podobne vsebine oziroma dogodke, ki uporabnikom omogočajo razumevanje in doživljanje osrednjih tem interpretacijskega centra na bolj neposreden, osebno angažiran način.

V vzhodnem, nižjem delu 2. nadstropja bodo predvidoma umeščeni servisni in upravni prostori centra (sanitarije, dvigalo, depo, pisarna, sejna soba).

V 2. nadstropje bodo predvidoma umeščeni:

- delavnica / učilnica / laboratorij
- tematska knjižnica z bralnim kotičkom za več generacij
- delavnica / predavalnica
- terasa
- sejna soba
- pisarna
- depo
- dvigalo za gibalno ovirane
- sanitarije
- stansko (severno) stopnišče

Poskus umestitve novih funkcij v 2. nadstropje vile Rafut:

Obstoječe stanje prostorov v 2. nadstropju vile Rafut:

Primeri urejanja prostorov za predavanja, predstavitve, tematsko knjižnico in podobne vsebine oziroma dogodke:

Delavnica / učilnica / laboratorij

Tematska knjižnica z bralnim kotičkom

Delavnica / predavalnica

T/S_Terasa na strehi in stolpič - »minaret«

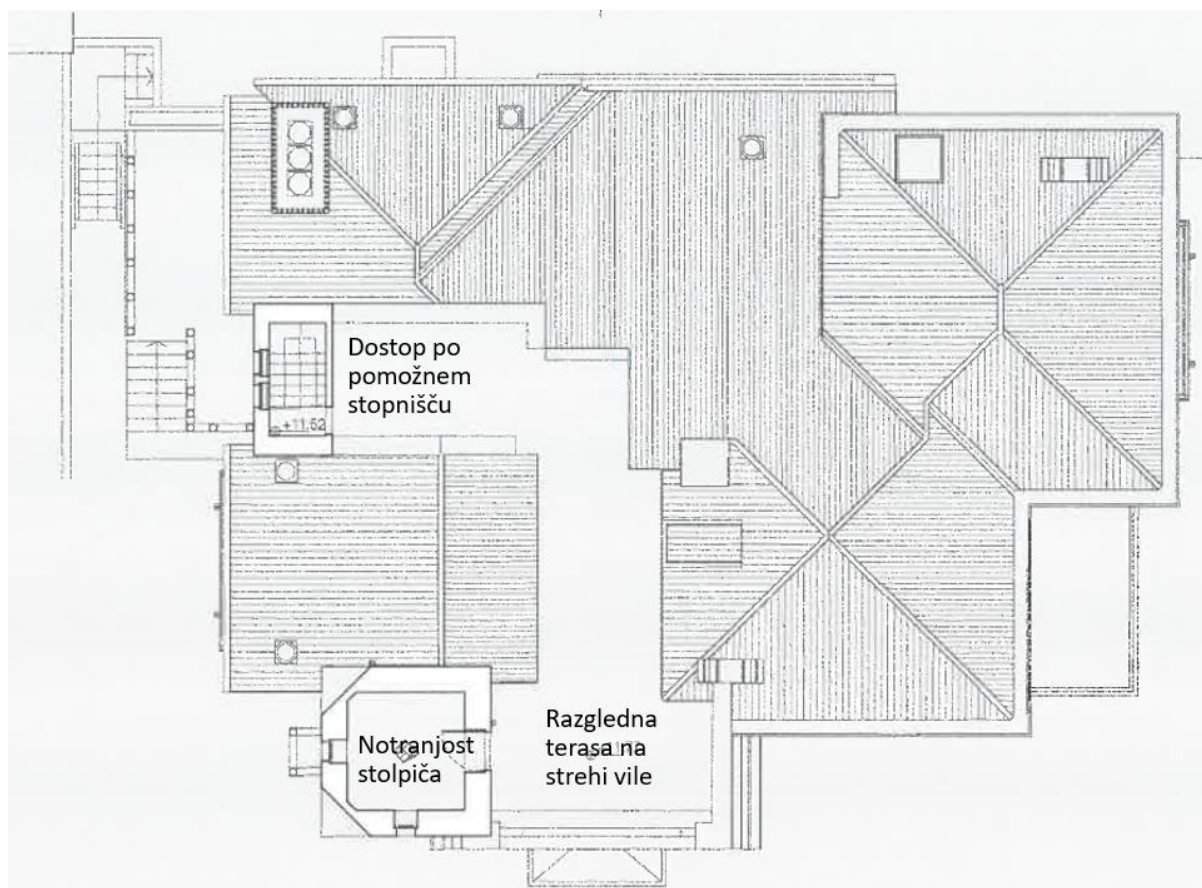
Del strehe vile Rafut ima obliko ravne strehe, na kateri je urejena razgledna terasa z razgledom na park Rafut in njegovo okolico. Terasa je dostopna preko pomožnega stopnišča, ki je podaljšek severnega stranskega stopnišča. Dostop in Raba te površine naj bi ostala nespremenjena – ostaja razgledna terasa, ki jo je mogoče vključiti v posebne programe interpretacijskega centra.

Preko terase na strehi je omogočen dostop do notranjosti neo-orientalskega stolpiča vile v obliki minareta, ki že sam po sebi predstavlja svojevrstno atrakcijo vile. Ogled notranjosti stolpiča je mogoče vključiti v posebne programe interpretacijskega centra.

Na strešni terasi in v stolpiču bodo predvidoma umeščene naslednje površine in prostori:

- pomožno stopnišče
- razgledna terasa
- prostor za ogled notranjosti stolpiča

Poskus umestitve novih-starih funkcij na strešno etažo vile:

Obstoječe stanje razgledne terase in stolpiča »minareta« vile Rafut:

Oblika in raba teh površin in prostorov predvidoma ostaja nespremenjena, z izvedenimi sanacijskimi in konservatorsko-restavratorskimi deli.

Ciljne skupine obiskovalcev

Interpretacijski center Vila Rafut naj bi bil primarno prilagojen spodaj navedenim ciljnim skupinam obiskovalcev, ki pa se na podlagi bolj poglobljene preverbe lahko spremenijo in dopolnijo:

- vrtčevske, šolske in študijske skupine na ekskurzijah (otroci in mladina);
- druge skupine na ekskurzijah (upokojenci, društva, strokovne skupine ipd.);
- individualni obiskovalci Goriške iz oddaljenejših krajev, turisti (domači in tuji, odrasli posamezniki in družine z otroci);
- organizirane skupine obiskovalcev Goriške iz oddaljenejših krajev, turisti (domači in tuji);
- prebivalci goriškega somestja, ki se udeležujejo občasnih dogodkov v vili, v prvi vrsti vezanih na delovanje interpretacijskega centra za izboljšanje varstva biotske raznovrstnosti na območjih Natura 2000 Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd (obiskovalci občasnih razstav, predstavitev, predavanj, tečajev, programov za otroke in podobno; otroci in mladina ter odrasli);
- lokalne ustanove in podjetja in subjekti od drugod, ki temu namenjene prostore vile uporabljajo ali najemajo za svoje (manjše) dogodke, z vključenim ogledom centra in spoznavanjem tematik varovanja narave na Natura 2000 območjih vključenih v prednosti projekt Goriška Brda, Vipavska dolina in Trnovski gozd (izobraževalni programi, »team building« programi in podobno).

Preverba in podrobnejša opredelitev ciljnih skupin je ena od nalog znotraj priprave Načrta interpretacije.

Ciljne skupine obiskovalcev oziroma uporabnikov Interpretacijskega centra Vila Rafut se v pretežni meri prekrivajo s ciljnim skupinami obiskovalcev oziroma uporabnikov Rafutskega parka: vsi obiskovalci vile Rafut do nje pristopajo skozi Rafutski park, zato je smiselno programe Interpretacijskega centra zasnovati tako, da bo mogoče zajeti čim večji odstotek obiskovalcev, ki bi sicer obiskali samo park (brez vstopa v vilo).

Statusi območja Rafutskega parka in vile Rafut

1. Spomenik oblikovane narave »Nova Gorica, Rafutski park na Pristavi«

Rafutski park je zavarovan z Odlokom o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju Občine Nova Gorica iz leta 1985. Celoten Odlok je dostopen na https://www.eheritage.si/apl/Digital.aspx?id=MKS_005_00572_p434_1.

Izsek z opredelitvijo Rafutskega parka kot naravne znamenitosti:

9. člen

Kot naravne znamenitosti in območja se razglasijo:

1. Banjšice, Brezno na Vodica	
2. Banjšice, Roupa — stopnjasto brezno	
3. Doblar, Soteska Doblarca	
4. Doblar, Hrast nad Osredkarjem	
5. Drnovk, Hrast pri št. 11	
6. Grgar, Slatna, potok in ponorne jame	
7. Kanalski vrh, Jazben — stopnjasto brezno	
8. Kožbana, Krčnik — soteska s koriti in naravnim mostom	
9. Kromberk, Hrasti	13. Nova Gorica, Gozd Panovec
10. Lijak in Skozno, Kraški izvir in naravni most s spodmolom	14. Nova Gorica, Rafutski park na Pristavi
11. Lokovec, Brezno na Levpah	15. Ravnica, Vaške lipe
12. Lokvica, Jama pod Pečinko	16. Smrečje v Trnovskem gozdu, Kraška depresija
	17. Velika ledenica v Paradani, Udorna dolina z rastlinskim obratom in jamski splet.

Izsek iz strokovnih podlag za razglasitev kulturnih in zgodovinskih spomenikov ter naravnih znamenitosti na območju Občine Nova Gorica iz leta 1985 vezan na Rafutski park, vir Zavod RS za varstvo narave, OE Nova Gorica:

NOVA GORICA

Rafutski park

k.o. Nova Gorica, parc. št. 1643, 1644, 1648, 1649, 1650, 1653, 1654, 1657, 1673

Rafutski park je edini večji eksotični park v Sloveniji. Zasajen je bil v drugi polovici 19. stoletja na površini 3 ha. V njem rastejo številna dobro ohranjena redka drevesa in grmi. Zaradi ugodnih talnih in klimatskih razmer se je tu razraslo več izjemno lepo razvitih eksot, kakršnih drugod v Sloveniji ne najdemo npr.: izredni primerki cipres /*Cupressus sempervirens*, *C. torbularosa* in *C. arizonica*/, pacipres /*Chamaecyparis lawsoniana*/, tuj /*Thuja sp.*/, sekvoj /, edinstveni primerki kamelije /*Camelia sp.*/, hrasta plutovca /*Quercus suber*/, kafrovca /*Cinnamomum camphora*/, kalifornijske umbelularie /*Umbellularia californica*/ in druge.

Park je danes razdeljen v dva dela. Zgornji, ki obdaja vilo Zavoda za socialno medicino in higieno, je delno vzdrževan, spodnjega, ki je v privatni lasti pa nihče ne ureja tako, da je že močno ogrožen. Tu se nezadržno širi bambus in ogroža obstoj parkovnih eksot.

Rafutski park ima republiški pomen zaradi izrednih in edinstvenih primerkov eksotičnih dreves in grmov pri nas.

Varsivni režim prepoveduje poškodovanje in uničenje parkovnega inventarja. Za ohranitev parka je nujna ureditev v obstoječih mejah in redno vzdrževanje.

2. Območje naravne vrednote državnega pomena »Rafutski park«

Identifikacijska številka območja:	249
Ime NV:	Rafutski park
Sinonimi:	Rafut – park
Kratka oznaka:	Park z eksotami iz 19. st. na Pristavi pri Novi Gorici
Zvrst:	ONV (območje naravne vrednote)
Pomen:	državni pomen
Datum določitve:	29. 10. 2004
Površina:	5,96 ha

Prikaz območja naravne vrednote državnega pomena Rafutski park (modro) in območja naravne znamenitosti Nova Gorica, Rafutski park na Pristavi (zeleno). Vir: PISO, https://www.geoprostor.net/piso/ewmap.asp?obcina=nova_gorica.

Opis naravne vrednote Rafutski park:

Park leži na južnem pobočju vzpetine Kostanjevica nad Pristavo pri Novi Gorici. Površina parka je 3 ha. V parku raste nad 450 dreves in grmovnic, ki pripadajo 114 različnim, večinoma tujerodnim vrstam (ZVNKD-Gorica, 1999). Najštevilčnejše so ciprese (*Cupressus sempervirens*, *C.torulosa*, *C.arizonica*), paciprese (*Chamaecyparis lawsoniana*), cedre (*Cedrus atlantica*, *C.deodara*) ter črnike (*Quercus ilex*). Tu zelo dobro uspevajo tudi: sekvoje (*Sequoia sempervirens*), japonske kriptomerije (*Cryptomeria japonica*) ter močvirski taksodij (*Taxodium distichum*), kalifornijski lovor (*Umbellularia californica*), kalifornijska libocedra (*Libocedrus decurens*), virginijski brin (*Juniperus virginiana*) in številne druge, večinoma toploljubne vrste. Nekatera drevesa in grmovnice dosegajo izjemne dimenzije kot npr. hrast plutovec (*Quercus suber*), rdeči hrast (*Qercus rubra*) ter nekatera drevesa črnike. Od grmovnic izstopajo zlasti lovorji in lovorikovci, ki dosegajo dimenzije dreves ter rododendroni,

ki so posebno lepi v času cvetenja. Bujno rast eksotičnih drevesnih in grmovnih vrst omogočata mila klima in pedološka podlaga (fliš) z ugodnimi hidrološkimi razmerami. Park je bil zasnovan v zadnjih letih 19. stol. Ureditev je zelo heterogena in v njej ni opaziti posebnega oblikovnega koncepta. V severnem delu parka stoji vila zgrajena v začetku 20.stol. v neoislamskem slogu. Zasnoval jo je arhitekt A. Laščak.

Obrazložitev vrednotenja:

Park je eden redkih dobro ohranjenih parkov s številnimi eksotičnimi rastlinami iz. konca 19. in začetka 20. stoletja v Sloveniji. Nekatera drevesa dosegajo velike dimenzije, kot npr. hrast plutovec, ki je najdebelejši znan plutovec v Sloveniji. Park ima znanstveno raziskovalni in kulturno pričevalni pomen.

Vir: ZRSVN in Naravovarstveni atlas

<https://www.naravovarstveni-atlas.si/web/profile.aspx?id=NV@ZRSVNJ>

Prikaz posebnih dreves v Rafutskem parku. Vir: MONG.

Definicija in splošni opis naravnih vrednot:

Naravne vrednote obsegajo vso naravno dediščino na območju Republike Slovenije. Naravna vrednota je poleg redkega, dragocenega ali znamenitega naravnega pojava tudi drug vredni pojav, sestavina oziroma del žive ali nežive narave, naravno območje ali del naravnega območja, ekosistem, krajina ali oblikovana narava. Naravne vrednote so zlasti geološki pojavi, minerali in fosili ter njihova nahajališča, površinski in podzemski kraški pojavi, podzemne jame, soteske in tesni ter drugi geomorfološki pojavi, ledeniki in oblike ledeniškega delovanja, izviri, slapovi, brzice, jezera, barja, potoki in reke z obrežji, morska obala, rastlinske in živalske vrste, njihovi izjemni osebki ter njihovi življenjski prostori, ekosistemi, krajina in oblikovana narava.

S sistemom varstva naravnih vrednot se zagotavljajo pogoji za ohranitev lastnosti naravnih vrednot oziroma naravnih procesov, ki te lastnosti vzpostavljajo oziroma ohranjajo, ter pogoji za ponovno vzpostavitev naravnih vrednot.

3. Območje kulturnega spomenika lokalnega pomena »Rafutski park z vilo«

Kulturni spomenik je kulturna dediščina, ki je zaradi svojega izjemnega pomena za državo ali posebnega pomena za pokrajino ali občino z aktom o razglasitvi razglašena za kulturni spomenik.

EID: 7917

Naziv: Nova Gorica - Rafutski park z vilo

Razglasitev: Odlok o razglasitvi Rafutskega parka z vilo za kulturni spomenik lokalnega pomena. Celoten odlok je dostopen na <https://www.nova-gorica.si/odlok/35259/odlok-o-razglasitvi-rafutskega-parka-z-vilo-za-kulturni-spomenik-lokalnega-pomena>.

Z Odlokom iz leta 2003 sta bili dve predhodno obstoječi enoti dediščine in sicer »Nova Gorica - Rafutski arboretum, EŠD 7917« ter »Nova Gorica – Vila Rafut, EŠD 300 640« združeni v enotno kategorijo z nazivom »Nova Gorica – Rafutski park z vilo, EŠD 7917«.

Zvrst: Vrtnoarhitekturna dediščina

Površina: 7,42 ha

Prikaz območja kulturnega spomenika lokalnega pomena Rafutski park z vilo. Vir: PISO, https://www.geoprostor.net/piso/ewmap.asp?obcina=nova_gorica.

Utemeljitev razglasitve in opis kulturnega spomenika Rafutski park z vilo iz Odloka o razglasitvi iz leta 2003:

2. člen

Razglasitev enote za kulturni spomenik lokalnega pomena utemeljujejo naslednje njene lastnosti:

Vila in park sta delo goriškega arhitekta Antona Laščaka, ki je večji del življenja ustvarjal v Egiptu in je bil eden od soustanoviteljev neoislamskega arhitekturnega sloga. Leta 1909 zasnovana in do leta 1914 zgrajena vila po načrtih lastnika arhitekta Antonia Lasciaca (Antona Laščaka) je edinstven primer romantične historicistične vile v Sloveniji, zgrajene v neoislamskem slogu. Pomen vile je tudi v njeni kulturno-zgodovinski noti saj je bil njen avtor arhitekt - pionir nove egipčanske nacionalne arhitekture. Arhitekt je v vili spojil zahodnjaško tradicijo vile s stolpom, z oblikovanjem orientalskih arhitekturnih detajlov in dekoracij, z eklektično uporabo moreškega, mameluškega in drugih stilov, ki so vplivali na arhitekturo Egipta. Eksotična vila z razgibanim tlorisom je oblikovana s kombinacijo izjemne opečne gradnje, kamna in betona; z verando, teraso in balkončki ter z izstopajočim stolpom, ki spominja na minaret. Podobno kot centralna vila so oblikovani še vhodni del v park (vratarница, ki je bila projektirana že prej, leta 1908), gospodarsko poslopje in

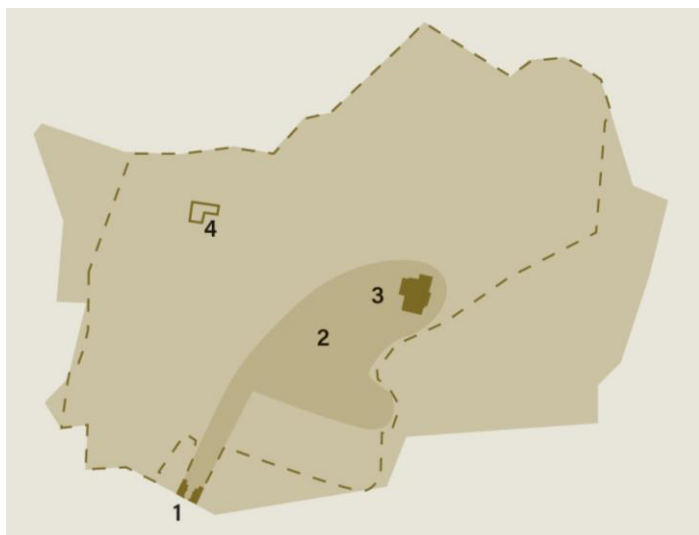
grajeni elementi v parku (eden od njih je za nov namen uporabljena polovica kupole porušenega minareta).

Vila je bila sanirana po poškodbah pridobljenih v prvi svetovni vojni. Po drugi vojni je bila nacionalizirana, v njej je bil sedež Higienškega zavoda, ki je objekt prilagodil svojim potrebam z neustreznimi prezidavami, kar bi bilo potrebno sanirati in vilo povrniti v prvotno stanje.

Rafutski park z vilo sodi med najpomembnejšo vrtno arhitekturno dediščino v Sloveniji, vila pa predstavlja v celotnem avtorjevem opusu najznačilnejši primer neoislamske rezidenčne arhitekture. Arhitektonska kompozicija vile sledi zahodnemu konceptu oblikovanja v prvih desetletjih 20. stoletja, medtem ko arhitekturni detajli in ornamentika izhajajo iz arabske tradicije. Park, ki obdaja vilo, je prav tako delo arhitekta Laščaka, ohranjen je tudi njegov izvirni načrt ureditve.

Park je oblikovan v maniri začetka 20. stoletja, ko je prevladovala moda eksotičnih rastlin. Tako najdemo v parku številne vrste, ki še danes veljajo za eksotične, medtem ko so se številne druge s časom udomačile in jih danes najdemo tudi drugod. Koncept oblikovanja parka izhaja iz prostorskih danosti, park je umeščen na pobočje kostanjeviškega griča, zasnova pa prav to izkorišča z zanimivo asimetrijo s kombinacijo ortogonalnih zasaditev in organsko izpeljanih poti. Ohranjena parkovna oprema, klopi, počivališča, so v skladu z arhitekturnim oblikovanjem vile, ki dominira v prostoru. Postavitev parka in vile v prostor kaže na domišljen pristop arhitekta, z jasno idejo povezanosti vrta in vile v celoto, ki jo v našem prostoru spoznavamo za kulturni spomenik.

V parku je bilo svojčas čez petsto drevesnih in grmovnih osebkov, ki so pripadali 114-im vrstam, danes je žal obojega občutno manj.

Območje urejenega Rafutskega parka
L'area del rinnovato parco di Rafut
The area of the renovated Rafut Park

- 1 vratarica / portineria / gatehouse
- 2 Laščakov vrt / Il giardino di Lasciac / Lasciac Garden
- 3 Laščakova vila / Villa Lasciac / Villa Lasciac
- 4 Ostaline vile Palm / I resti della Villa Palm / The remains of the Villa Palm

Načrt arhitekta Antona Laščaka (italijansko ime Antonio Lasciac) za ureditev dela Rafutskega parka pripadajočega Laščakovi vili, 1909.

Vila arhitekta Laščaka po izgradnji leta 1914.

Povzetek Konservatorskega načrta za kulturni spomenik Nova Gorica – Rafutski park z vilo

01-1
KONSERVATORSKI NAČRT
Mapa 01

Naročnik:
RS, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

Ime enote:
Nova Gorica – Rafutski park z vilo

EŠD – evidenčna številka dediščine
7917

Izdelovalec:
Konserviranje in restavriranje, Nastja Nylaander sp

Nosilec projekta:
MCons Nataša Jurgec Gurnick, univ.dipl.inž.arh.

Sodelavci:
mag. Nastja Nylaander, akad. rest.
Zoran Trop, univ. dipl. inž. les.
Benjamin Korošec, prof. zgod in soc.
Boštjan Vauda, univ.dipl.inž.kraj.arh.

Štev. kons. načrta in izvoda, kraj izdelave, datum:
03/2013 KN, izvod _____, Ptuj, november 2013

Konservatorski načrt Nova Gorica – Rafutski park z vilo, EID 7917, 2013

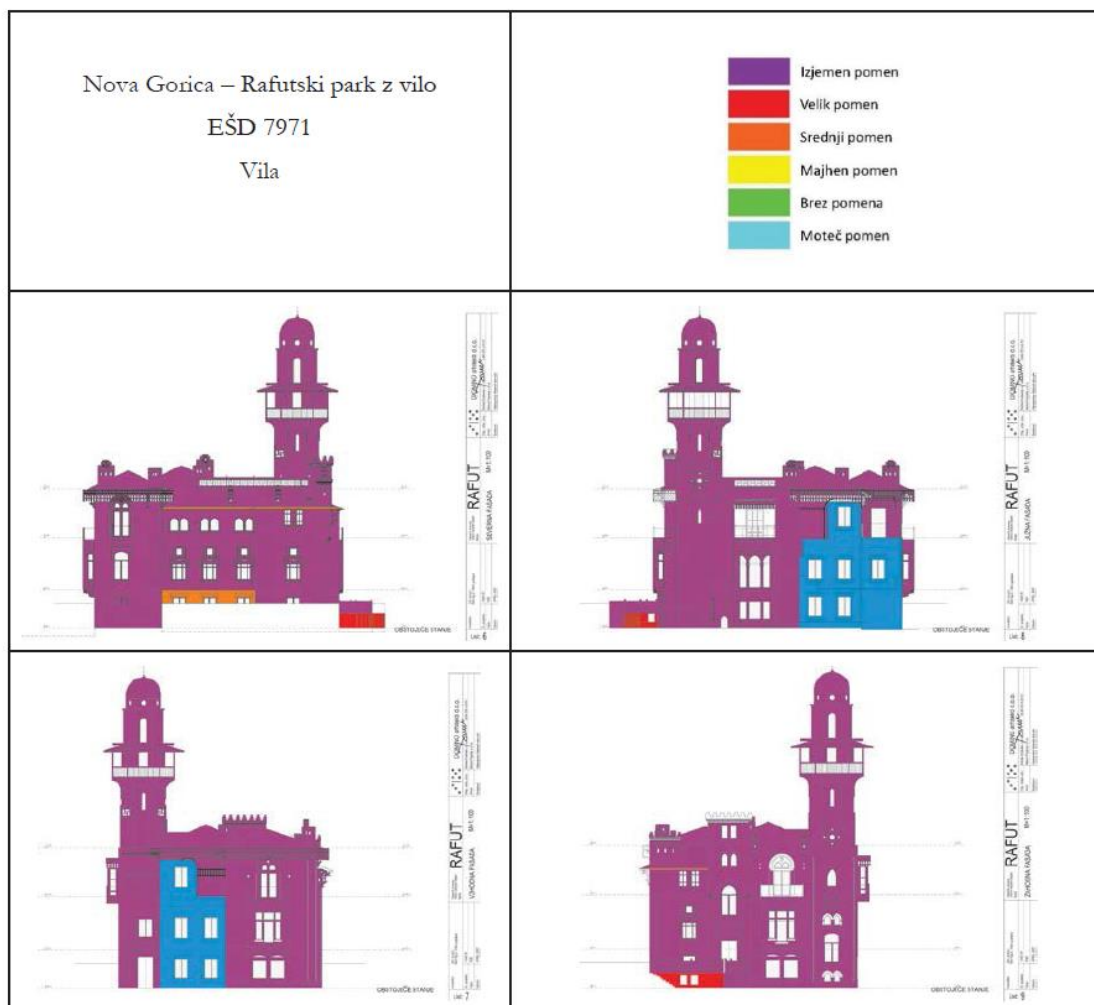
01-5 Uvod

Spomenik lokalnega pomena, Rafutski park z vilo, bi lahko, kot edinstven primer gradnje v neoislamskem slogu pri nas, uvrstili med enega izmed pomembnejših spomenikov kulturne dediščine v Sloveniji. Njegov avtor je arhitekt Anton Laščak, ki je s svojimi deli pustil močan pečat v svetu. Izredno cenjen je še danes predvsem v Egiptu, kjer je mnogo prispeval k razvoju arhitekture in neoislamskega sloga.

Pri spomeniku, Rafutski park z vilo, je prišel do izraza njegov način gradnje, kjer je povezal zahodno evropsko arhitekturo z neoislamskimi dekorativnimi elementi ter tako ustvaril spomenik, kjer se vsi elementi, tako stavbe in park kot tudi arhitekturni dekorativni elementi in konstrukcija, med seboj povezujejo in poudarjajo kvalitete drug drugega.

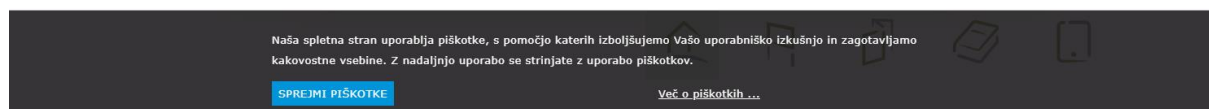
Leta 2004 je bil Rafutski park z vilo z Odlokom o razglasitvi Rafutskega parka z vilo za kulturni spomenik lokalnega pomena, Uradne objave (OKO), št. 21/2003-100, Ur.l. RS, št. 52/2004-2505 razglašen za spomenik lokalnega pomena.

Tega leta se je tudi izselil Zavod za zdravstveno varstvo Nova Gorica in od takrat spomenik propada. Njegovi arhitekturni dekorativni elementi počasi izginjajo, na kar vplivajo atmosferske razmere in še bolj sam človek s svojimi destruktivnimi dejanji.

PRILOGA:

Primeri centrov za interpretacijo naravne in kulturne dediščine v Sloveniji in t.i. Nature Centrov v tujini

CENTRI ZA INTERPRETACIJO narave in kulturne dediščine

Ni pomembno le kaj pokažemo, ampak tudi kako. Premišljeno in ob pomoči številnih izkušenj urejanja prostorov vam projektiramo in uredimo: center za interpretacijo, muzej, muzejsko zbirko, informacijsko točko, razstavo, tematsko pot...

Center narave Bele krajine

Center Geopark Idrija

Sabotin - Park miru
Center Geopark Idrija

Info center Kozjanski park

Geolgija Parka Škocjanske jame

<https://www.geart.si/knjiznica/centri-za-interpretacijo/velike/geopark-idrija.jpg>

Center varstva narave - V Račna

Interpretacija čistilne naprave Pivka

Center RTS Septarija

What is a 'Nature Centre'?

Definition

The term refers to a **protected, natural area**, an area where centres offer **discovery** through **interaction**. The staff are both welcoming and passionate, eager to share their knowledge and skills. They offer **guided visits, workshops** and **games**, observation of local **flora** and **fauna** on nature walks, **exhibitions** and **displays** ... you can enjoy the privileged position of getting really close to nature, in the company of women and men who teach you about the history of the locality.

Nature Centres offer a multitude of ways to be in close contact with (and always respectful of) the flora and fauna of our county.

